

GF

2

Niklas
Natt och Dag

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

1793

NIKLAS NATT OCH DAG

1793

TATRAN

Zo švédskeho originálu Niklas Natt och Dag: 1793
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Forum, Stockholm 2017,
preložili Alexandra Debnárová, Miro Zumrík.
Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2019 ako 5224. publikácia
a 167. zväzok edície LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Prebal a väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Katarína Vilhanová

Poznámky spracovala Romana Švachová.

Jazykové redaktorky Martina Pinková, Simona Rošková

Technická redaktorka Eva Zdražilová

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačili Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Published by agreement with Salomonsson Agency

All rights reserved.

Copyright © Niklas Natt och Dag 2017

Cover art © FAVORITBUERO 2018, München

Translation © Alexandra Debnárová, Miro Zumrík 2019

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2019

ISBN 978-80-222-1053-9

Lešť plodí lešť, násilie plodí násilie.

THOMAS THORILD, 1793*

---

* Spisovateľ, básnik, filozof a univerzitný profesor. Jeho tvorba je charakteristická príklonom k romantizmu.

PRVÁ ČASŤ

Strašidlo v Indebetouovom dome

JESEŇ 1793

Opanoval nás veľký strach.

Zavialo sem tisíce chýrov, jeden absurdnejší než druhý.

*Je nemožné dopátrať sa vierohodnej informácie, lebo i cestovatelia
hovoria odlišne, a vidí sa mi, že u každého je v tom, čo vraví,
i byľka poézie. Ukrutnosť zločinu je, ako tvrdia, taká veľká,
že sám neviem, čo si o tom myslieť.*

CARL GUSTAF AF LEOPOLD, 1793*

---

* Spisovateľ, dramatik, dvorný básnik Gustáva III.

Mickel Cardell sa nadnáša v chladnej vode. Voľnou pravoucou uchopí Johana Hjelma za golier, Hjelma, ktorý nehybne visí vedľa neho s červenu penou v kútikoch úst. Kabát uniformy má klzký od krvi a brakickej vody, a keď vlna vytrhne Cardellovi z ruky aj posledný cíp, chce zrevať, no z hrdla mu vychádza iba nárek. Hjelm sa rýchlo potápa. Cardell ponára hlavu a niekoľko okamihov sleduje cestu tela do hĺbočiny. V zimmnici sa mu zdá, že vidí čosi iné, o niečo nižšie, na hranici sveta, ktorý ešte dokážu vnímať jeho zmysly. Zmrzačení námorníci padajú v tisícoch k pekelnej bráne. Anjel smrti s korunou z kostí a lebiek ich obostrie svojimi krídlami. Jeho čelusť sa s tichým výsmechom pohybuje v prúde vody.

1.

„DRÁB! DRÁB MICKEL! Zobudte sa!“

Keď po niekoľkých horlivých štuchancoch začal Cardell prichádzať k sebe, na chvíľu pocítil bolesť v ľavej ruke, ktorú už nemal. Na mieste chýbajúceho údu teraz visela končatina vystrúhaná z bukoveho dreva. Kýpeť spočíval vo vydlabanej dutine a kus dreva držali na lakti kožené slučky. Zarezávali sa mu do mäsa. Stále sa nenaučil, že si má uvoľniť remence, kým zachrápe.

Cardell s nevôľou otvoril oči a jeho pohľad sa stretol s flakotou scenériou dosky nejakého stola. Pokúsil sa zdvihnúť hlavu, no zistil, že líce sa mu prilepilo na drevo. Keď sa narovnal, brečka mu stiahla parochňu. Zakľal a po tom, čo si ňou utrel tvár, ju roztržito zastrčil do kabáta. Klobúk sa mu skotúľal na podlahu, mal pokrčené dienko. Cardell doň buchol a narazil si striešku na uši.

Začala sa mu vracaať pamäť. Ešte stále bol v sklepe Hamburg, zrejme sa tu za stolom spil pod obraz Boží. Fľochol cez plece a naskytol sa mu pohľad na ďalších v rovnakom rozpoložení. Tá hŕstka ožranov, ktorých hostinský považoval za dostatočne majetných, aby ich nevyšmaril na ulicu, ležala stále na laviciach a pod stolmi čakajúc na ráno, keď si budú môcť zbaľiť svojich pár slivák a pobrať sa domov, aby tam čelili výčitkám. Nie však Cardell. Ako mrzák býval sám a bol pánom svojho času.

„Musíte ísť s nami Mickel! Vo Fatburene¹ pláva mŕtvola!“

---

¹ Jazero, ktoré sa nachádzalo na štokholmskom ostrove Södermalm. Z kedysi čistého toku sa v 17. storočí stal močiar plný odpadu.

Zobudili ho dvaja fagani z ulice. Ich tváre sa mu zdali povedomé, na mená si však nevedel spomenúť. Za nimi stál Baran, zavalitý gavalier a zástupca hostinskej Norströmovej. Očividne sa práve prebudil a s tvárou brunátnou od alkoholu zaujal miesto medzi deťmi a pýchou tejto pivnice, ktorú schovávali pod zámkom a za závorou v modrej skrínke – zbierkou gravírovaných pohárov. Práve v Hamburgu sa zastavovali odsúdenci na smrť na holomkovej káre cestou na skanstullský šibeničný vršok², aby si posledný raz dali do nosa. Následne ich poháre dôkladne uložili, vyryli na ne meno a dátum a pripojili ich k zbierke.

Používať ich mohli iba pod dohľadom a za poplatok v závislosti od slávy popraveného. Piť z nich vraj prinášalo šťastie. Cardell nikdy nepochopil prečo.

Z očí si zotrel karpiny a uvedomil si, že je ešte stále opitý. Skúsil prehovoriť, no hlas mal zastretý.

„O čo tu, dopekla, ide?“

Odpovedalo mu staršie z dvojice, dievča. Chlapec mal zajačí pysk a súdiac na základe ich podoby išlo s určitosťou o jej brata. Keď zacítil Cardellov dych, pokrčil nosom a uchýlil sa do zákrytu za sestrou.

„Vo vode je mŕtvola, hneď pri brehu.“

V jej hlase sa miešal strach so vzrušením. Cardell mal pocit, že navreté žily na čele mu už-už prasknú. Hrozilo, že tlkot jeho srdca prehlúši aj tú chabú myšlienkovú činnosť, ku ktorej bol schopný vyburcovať sa.

„A prečo by to mala byť moja starosť?“

„Mickel, pekne vás prosíme, vedeli sme, že tu budete, nemáme sa na koho obrátiť.“

Pošúchal si spánky v márnej nádeji, že si ulaví od bolesti.

Nad Södermalmom³ sa ledva začalo brieždiť. Vo vzduchu sa držala temnota noci, nad polostrov Sicklaön a Danviken ešte stále nevyšlo slnko. Cardell zakopával po schodoch vedúcich z Hamburgu a pokračoval

---

² Skanstull je v súčasnosti južná oblasť mestskej časti Södermalm, v minulosti tam však stála malá pevnosť s mýtnicou.

³ Južne položený štokholmský ostrov a zároveň mestská časť patriaca do tzv. vnútorného Štokholmu.

po prázdnom Borgmästaregatane⁴ v závese za deťmi. Na pol ucha počúval historku o voľajakej smädnej mrcine, ktorá zaspätkovala od fatburenského brehu a vydesene ufujazdila opačným smerom k Dantu.

„Pyskom zavadila o telo a celý sa jej skrútil.“

Keď sa približovali k jazeru, kamenná dlažba prechádzala do bahnistej brečky. Hoci k fatburenským plážam ho povinnosti neprivedli už dlho, nič sa tam nezmenilo. Z ustavičných plánov vyčistiť ich, vybudovať nábrežia a móla sa neuskutočnil ani jeden. Ak však vzal do úvahy, že ich mesto i štát sa potácali na zráze z ruín, nebolo sa čomu čudovať. Vedel to rovnako dobre ako každý, kto si musel popri mizernej pláči privyrábať všakovakými fuškami. Letné sídla v okolí jazera prestavali na manufaktúry. Dielne vylievali odpad rovno do vody a väčšina ľudí prehliadala, že ohrada obitá latkami určená na výkaly je preplnená.

Keď podpätok Cardellovej čižmy vyoral v hline brázd, musel zdravou rukou zamávať dozadu, aby udržal rovnováhu. Šťavnato zanadával.

„Vaša kravka sa zľakla, pretože našla svojho potuchnutého druha. Mäsiar hádže do vody zvyšky. Zobudili ste ma, aby som zachraňoval hrudný kôš voľajakého býka alebo chrbticu dákej svine.“

„Vo vode sme videli tvár, ľudskú tvár.“

Voda z Fatburenu hltala breh, na ktorom sa vytvárala bledožltá pena. Deti mali pravdu v tom, že o niekoľko metrov ďalej naozaj plávalo čosi zhnité, akási tmavá noša. Prvé, čo Cardellovi napadlo, bolo, že nie je možné, aby išlo o človeka. Bolo to primalé.

„Ako som povedal, sú to zvyšky od mäsiara. Mŕtve zviera.“

Dievča trvalo na svojom. Chlapec súhlasne prikyvoval. Cardell si odovzdane odfrkol.

„Som opitý. Chápeme sa? Na mol. Ako čík. Spomeňte si na to, keď sa vás raz niekto opýta na deň, keď ste si robili bláznov z jedného separačného a prinútili ho vymáčať sa vo Fatburene – a na to, ako vám, keď z neho premočený na kosť a rozzúrený vyliezol, uštedril taký výprask, že naň jakživ nezabudnete!“

Z kabáta sa vysúkal s ťažkosťami jednorukého muža. Do blata mu vypadla zabudnutá parochňa. Niežeby na tom záležalo. Tú mizernú vecičku kúpil za pár drobných, aj tak už vyšla z módy a nosil ju len preto, aby mu príhodnejší zjav zvýšil šance, že ho ako vojnového veterána po-

---

⁴ Richtárska ulica, dodnes existuje na ostrove Södermalm.

zvú na jeden či dva poháriky. Cardell vrhol pohľad nahor. Vysoko nad ním planuli v stuhe nad zátokou Åstarfjärden nočné hviezdy. Zavrel oči, aby si v duchu uchoval ten krásny obraz, a pravou čižmou vykročil do Fatburenu.

Močaristý breh Cardella neudržal. Ponoril sa po koleno a pocítil, ako mu voda z jazera crčí do sáry čižmy, ktorá sa zachytila v bahne, keď v predklone potiahol nohu za sebou. Plávajúc raz prsia, raz kraula, začal sa prepracúvať ďalej.

Voda bola hustá a viazla mu medzi prstami, plná všetkého, čo ani obyvatelia södermalmských chatrčí nepovažovali za dostatočne hodnotné, aby si to ponechali.

Opitosť mu zakalila úsudok. Keď už pod podrážkami necítil dno, jeho bránicu zachvátila panika. Tá mláka bola hlbšia, než predpokladal, a v myšlienkach sa tak vrátil o tri roky naspäť do prielivu Svensksund⁵, do hrôzy zmätku s miznúcim švédskym frontom.

Keď sa mu kopaním podarilo dostať bližšie, oblapil telo vo vode. Prvé, čo mu napadlo, bolo, že mal pravdu. Toto nie je ľudská bytosť. Je to zdochlina zvierata, ktorú sem hodili mäsiarovi učni a ktorá sa zmenila na bóju, keď jej útroby začali plniť hnilobné plyny. Nato sa pakeľ prevrátil a ocitli sa tvárou v tvár.

Nejavila žiadne známky hniloby, a predsa naňho civeli prázdne očné jamky. Pod rozbitými perami neboli nijaké zuby. Vlasy si zachovali svoj odtieň – hoci noc a jazerný šliam vykonali poctivú robotu, aby potlačili ich farbu, bezpochyby šlo o plavú hrivu. Prudký nádych spôsobil, že voda sa Cardellovi dostala tam, kam nemala.

Keď záchvat kašľa ustal, zostal pokojne ležať, nadnášajúc sa vedľa tela. Pozoroval skaličené črty jeho tváre. Deti na pláži nevydali ani hláska. V tichosti čakali na jeho návrat. Urobil vo vode otočku a začal vykopávať bosou nohou, aby sa dostal naspäť k brehu.

Na bahnistej plytčine, kde už ich ťarchu neniesla voda, jeho náklad oťažel. Cardell sa prevalil na chrbát a oboma nohami vykopával nahor, zatiaľ čo svoj úlovok ťahal za handry, v ktorých bol oblečený. Deti mu ne-

---

⁵ Druhá bitka pri Svensksunde bola námorná vojna medzi Švédskom a Ruskom v roku 1790 vo Fínskom zálive.

pomohli. Naopak, vystrašene ustupovali po súši nahor, s nosmi ukrytými medzi palcom a ukazovákcom. Cardell vykašlal vodu páchnucu rybinou a odplul si do blata.

„Bežte do Slussenu⁶ a privedte službukonajúcich!“ Rozbehli sa, až keď po nich Cardell hodil za hrst' bahna.

„Utekajte na nočnú strážnicu a bez skurveného modrokabátnika sa ani nevracajte, došľaka!“

Keď už nepočul suchotať ich malé nohy, odvrátil sa nabok a vyvracal sa. Na pobrežie sa zniesol pokoj a Cardell vo svojej samote pocítil chladné zovretie, ktoré mu vytlačilo z pľúc všetok vzduch a znemožnilo ďalšie nadýchnutie. Srdce mu bilo čoraz rýchlejšie, v žilách na krku mu búšila krv a naplňal ho desivý strach. Veľmi dobre vedel, čo bude nasledovať. Cítil, akoby sa ruka, ktorú už nevlasťnil, zhmotňovala v tme, až kým mu každá časť jeho bytosti nepotvrdila, že je opäť na svojom mieste, a ostrá bolesť v predlaktí nepreghušila celý svet. Akoby mu do mäsa i kostí cvakala čelusť so železnými zubami.

V panike si rýchlo uvoľnil kožené remence a nechal poleno, z ktorého bola drevená ruka vyrobená, žuchnúť do bahna, pravou rukou si chytil kýpeť a trel si zjazvenú pokožku, aby zmyslom pripomenul, že ruka, o ktorej si myslia, že ju cítia, už nie je, a že rana, ktorá ho bolí, sa dávno zahojila.

Záchvat netrval dlhšie než minútu. Znovu nasal vzduch, najskôr plytkým dychčaním, potom pokojnejšie, pomalšie. Hrôza pominula a svet nadobudol známe kontúry. Náhle záchvaty paniky ho prenasledovali tri roky, odkedy sa vrátil na pevninu chudobnejší o ruku aj o kamaráta. Bolo to už predsa tak dávno. Myslel si, že v pálenke a bitkách našiel metódu, ako si mory držať od tela. Cardell sa rozhladol okolo seba v snahe nájsť čosi, čo by mu poskytlo útechu, no bol tam len on a mŕtvoľa. Kolísal sa tam a späť tuho zvierajúc svoj kýpeť.

Neuvedomil si, ako dlho trvalo, kým prišli mestské stráže. Ticho sedel na pláži a civel pred seba. Mokré oblečenie medzičasom vychladlo, v žilách mu však stále kolovalo dosť pálenky, aby ho zahriala. Napokon pri-

---

⁶ Dôležitý dopravný uzol ako pre štokholmskú lodnú dopravu, tak aj pre obyvateľov mesta.

šli v páre, dvaja muži v modrých kabátoch na bielych nohaviciach, každý s muškou opatrenou bajonetom na boku. Jedného z nich poznal po mene. Mnohí chápali náklonnosť zle platených poriadkových zložík zapíjať svoje žiale a v krčmách bolo tesno.

„Vskutku, je to Mickel Cardell, čo si zašiel zaplávať do mestskej latríny. Hľadáš tu nejakú cennosť, ktorú sa ti podarilo prehlnúť pred pár dňami a nestihol si ju zachrániť z nočníka? Alebo si na stope voľajakej zblúdilej štetky, ktorá si vyšla k vode?“

„Drž hubu, Solberg. Možno smrdím hovnami, ale z teba a z tvojho kumpána cítiť výpalky. Zíď k brehu a vykloktaj sa, skôr než bude čas zobudiť desiatnika.“

Cardell sa postavil a narovnal si stuhnutý chrbát. Ukázal na telo, ktoré ležalo neďaleko.

„Tam.“

Len čo sa Kalle Solberg priblížil k telu, zaspätkoval.

„No dopekla!“

„Veru. Domnievam sa, že najlepšie urobíte, ak jeden z vás zostane tu a druhý bude upalovať na Slottsbacken⁷ na policajný úrad po strážnika.“

Cardell si z kabáta a protézy urobil batôžtek a schoval ho pod kýpeľ. Kým si spomenul na stratenú čižmu, stihol urobiť jeden krok, potom zhodil bremeno na svah, zvrtol sa na päte a meravými nohami sa potácal po svojich vlastných stopách tak dôstojne, ako bol schopný, aspoň dovtedy, kým nenašiel správnu priehľbinu a nevytrhol kus kože zo zeme, ktorá na odpoveď sklamane zasfkala. Solberg, ktorý zo súboja vyšiel ako víťaz, už stúpil hore zrazom cestou do mesta. Jeho druh len potichu stál a na jeho tvári sa nezračil ani posmech, ani hana. Istotne sa bál zostať osamote s mŕtvym. Keď Cardell prechádzal okolo neho, kývol mu hlavou. Pokiaľ šlo oňho, mal v tejto štvrti bratranca so studňou a dúfal, že uňho nájde aj kanvičku mydla, o ktorú sa s ním podelí.

---

⁷ Zámocký vršok, dodnes existujúca ulica na ostrove Stadsholmen vedúca ku Kráľovskému palácu.

2.

NA SEKRETÁRI LEŽAL HÁROK PAPIERA pokreslený štvorcovým vzorom. Cecil Winge si na dosku stola položil vreckové hodinky, odopol z nich retiazku a prisunul bližšie svietnik s pukotajúcou voskovou sviecou. Skrutkovače ležali jeden vedľa druhého spolu s pinzetou a niekoľkými klieštikmi. Podržal ruky pred sebou v žiare plameňa. Nevšimol si žiaden tras.

Mimoriadne obozretne sa pustil do práce. Otvoril hodinky, uvoľnil závlačky, ktoré držali na mieste ručičky, vzal ich z ciferníka a umiestnil každú z nich na jeden zo štvorcov na papieri. Odstránil ciferník a obnažil tak hodinový strojček, ktorý sa bez zadrhávania vysunul zo sedielka. Pomaly z neho zvliekal jedno ozubené koliesko za druhým a všetky umiestňoval do úkrytov z atramentu. Po vyslobodení z väzenia sa pero rozvinulo do dlhej špirály. Pod ňou bolo hnacie koliesko. Za ním vreteno. Skrutkovače sotva väčšie než ihly na šitie vyťahovali drobné skrutky z dutín.

Wingemu, ktorý sa takto pripravil o vlastné hodinky, rozprávali o behu času kostolné zvony. Nad štvrtou Ladugårdslandet¹ zvonili veľké hodiny na Kostole kráľovnej Hedvigy Eleonóry, od zátoky Saltsjön sa sem niesla slabá ozvena z veže Kostola princeznej Kataríny stojacom na kopci. Čas bežal.

Keď bol strojček celkom rozobratý, dal sa Winge opakovať každý okamih v opačnom poradí. Ako každá súčiastka znovu nachádzala svoje miesto, postupne nadobúdala pôvodnú podobu. Wingeho štíhle prsty

---

¹ Dnešná severovýchodne položená mestská časť Östermalmu.